

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1919 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad m. m. ävensom en i ämnet väckt motion.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Åkerman, Gezelius, Rogberg, greve Spens, Fagerlin, Edward Larson*, Lindqvist i Kosta, Lindley, Hederstierna, Carlsson i Frosterud*, Leo*, Svensson i Betingetorp* och Johanson i Gäre.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 28 februari 1919 dagtecknad proposition, nr 161, vilken hänvisats till första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till

- 1) lag angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad,
- 2) lag angående ändrad lydelse av 12 § i lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändrig i vissa delar av rättegångsbalken samt
- 3) lag angående ändring av 80 och 81 §§ i lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehåft en med anledning av densamma av herr *Strid* med instämmande

Motion

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 9 saml. 1 avd. 25 häft. (Nr 28.) 1

av herrar *Lindqvist* i Kosta och *Lindley* inom andra kammaren väckt motion, nr 347, däri hemställts, att riksdagen ville för sin del besluta,

A) att förslaget till lag angående förordnande av rättegångsbiträde måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Lag

angående rättshjälp åt häktad.

Med upphävande av lagen den 14 september 1906 angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad förordnas som följer:

§ 1.

Äskar någon, som hålles häktad såsom misstänkt för brott, hjälp, att *sin talan förbereda och utföra, skall, efter ty nedan stadgas, rättegångsbiträde åt honom förordnas.*¹

Förordnande av biträde meddelas utom i fall, varom i tredje stycket sägs, av Kungl. Maj:ts befallningshavande och innefattar bemyndigande att, *så länge den tilltalade hålles häktad, biträda honom ifråga om talan vid domstol, som i förordnandet angives, ävensom då från nämnda domstol talan omedelbart fullföljes.*

Finnes vid rannsaking inför underdomstol, att biträde åt häktad ej förordnats eller har förordnat biträde icke tillstädeskommit, skall förordnande, som ovan sägs, meddelas av domstolen. Ej må den omständigheten, att biträde ej kan av domstolen anskaffas, utgöra hinder mot rannsakingens företagande. Innan biträde i målet hörts, må dock icke mot den häktades bestridande slutligt utslag meddelas.

2 § (3 § i Kungl. Maj:ts förslag).

Till biträde skall förordnas lämplig person, som avlagt för utövande av domareämbete föreskrivna kunskapsprov samt yrkesmässigt utövar advokatverksamhet. Biträdet må vid förordnandet berättigas att

¹ Kursiveringen i denna och följande paragrafer har verkställts av utskottet och anger de avvikelser från Kungl. Maj:ts förslag, som motionen innebär.

i sitt ställe sätta annan, som enligt vad nu är sagt må förordnas till biträde åt häktad.

Möter hinder att till biträde förordna person, som i första stycket avses, eller skulle genom förordnande *av sådan person* statsverket oskäligt betungas, må till biträde förordnas annan, som *prövas lämplig* biträda den häktade.

Har den häktade till biträde föreslagit person, som i första stycket avses, bör avvikelse från förslaget ej ske, såframt ej särskilda skäl därtill äro.

Vill den häktade ej såsom biträde använda den, som därtill förordnats, äger han ej påkalla förordnande för annan person, där ej Kungl. Maj:ts befallningshavande eller *underdomstolen* finner honom hava giltig anledning att åtnöjas med den förordnande.

3 § (4 § i Kungl. Maj:ts förslag).

Biträde, som förordnats enligt denna lag, åtnjuter av allmänna medel efter *domstolens* prövning skäligt arvode för det arbete, han nedlagt å förberedande och utförande av den häktades talan *vid domstolen*, så ock *gottgörelse* för nödvändiga utgifter och tidsspillan. *Yrkande om sådan ersättning skall, vid äventyr att rätten till ersättning är förlorad, framställas innan rätten meddelar slutligt utslag i målet.* Har å häktningen icke följt handläggning inför domstol, bestämme Kungl. Maj:ts befallningshavande det belopp, som må tillkomma biträdet. Ej må biträdet av den häktade förbehålla sig ytterligare ersättning. Har sådant förbehåll skett, vare det utan verkan.

Beslut om ersättning till biträde gånge i verkställighet, ändå att det ej vunnit laga kraft. Skriftligt besked om beslutet skall utan avgift tillhandahållas biträdet.

4 § (ny).

Åskar vid underdomstol den häktade, att angående uppgivna omständigheter någon skall inför domstolen höras såsom vittne eller upplysningsvis, åligger det domstolen eller dess ordförande föranstalta om, att uppgiven person varder i vederbörlig ordning inkallad i målet. Kostnaden för sådan inkallelse skall gäldas av allmänna medel.

5 §.

I slutliga utslaget pröve domstolen, *huruvida kostnader, som enligt 3 och 4 §§ skola gäldas av allmänna medel, skola återgäldas till statsverket av allmän åklagare eller av enskild part. Ej må åklagare eller målsägande därtill förpliktas i annat fall, än då han enligt lag är pliktig gälda den tilltalades rättegångskostnad, ej heller den tilltalade, där han ej varder till ansvar i målet dömd.*

Har tilltalad, som dömes till ansvar i målet, däri åtnjutit fri rättegång, må han förpliktas gottgöra statsverket *kostnad, som nu sagts, allenast om han förklarats förlustig sagda förmån; efter rättegångens avslutande må återbetalningsskyldighet honom åläggas enligt reglerna i 13 § av lagen om fri rättegång.*

6 § (ny).

Vad i 1—3 §§ härovan stadgas om rätt för den, som hålles häktad såsom misstänkt för brott, att erhålla biträde i rättegången samt om ersättning till sådant biträde, skall i tillämpliga delar även gälla, där någon blivit häktad på grund av bestämmelserna i lagen angående lösdrivares behandling den 12 juni 1885.

7 § (ny).

Det åligger den, som förordnat om häktning, så ock domstol eller annan myndighet, inför vilken häktad person inställes till rannsaking eller förhör, att underrätta den häktade om den rätt till hjälp, som honom tillkommer enligt denna lag.

8 § (6 § i Kungl. Maj:ts förslag).

Angående biträde åt den som hålles häktad såsom misstänkt för brott, tillhörande krigsdomstols behandling, gälle vad i lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes finnes stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

B) att förslaget till lag angående ändrad lydelse av 12 § i lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av rättegångsbalken ej måtte vinna riksdagens bifall;

C) att förslaget till lag angående ändring av 80 och 81 §§ i lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes måtte erhålla denna ändrade lydelse:

Lag

angående ändring av 80 och 81 §§ i lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Härigenom förordnas, att 80 och 81 §§ i lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes skola erhålla följande ändrade lydelse:

80 §.

Äskar någon, som hålles häktad såsom misstänkt för brott, tillhörande krigsdomstols behandling, eller som, utan att vara häktad, vid sådan domstol tilltalas för brott, varå straffarbete eller förlust av ämbete eller tjänst efter lag kan följa, hjälp att sin talan förbereda och utföra, skall biträde förordnas åt honom för den tid, han hålles häktad eller står under tilltal för sådant brott, som ovan sagts. Förordnande som här avses, meddelas av Konungens befallningshavande i den ort, där rätten skall sammanträda, och innefattar bemyndigande att biträda den häktade i fråga om talan vid domstol, som i förordnandet angives, ävensom vid fullföljd av samma talan. Är fältskyddsdomstol i målet, må dock, när målet ej handlägges inför nämnda rätt, förordnande av biträde meddelas jämväl av rättens civila ledamot.

Vad lagen angående rättshjälp åt häktad stadgar i 1 § tredje stycket samt i 2, 3, 4, 5 och 7 §§ skall äga motsvarande tillämpning i fall som ovan sagts, dock att vid fältskyddsdomstol den omständigheten, att biträde ej kunnat i visst mål höras, icke må utgöra hinder för målets avgörande.

Angående biträde vid ståndrätt stadgas i 86 §.

81 §.

Därest den, som är i tjänstgöring vid krigsmakten, vill å tid då målet icke handlägges inför underdomstolen begära, att biträde åt honom förordnas efter vad i 80 § första stycket sägs, äge han göra anmälan därom hos sin befälhavare, som har att hos vederbörande göra framställning om biträdets förordnande.

Denna lag träder kraft den 1 januari 1920.

D) att i 16 kap. 10 § rättegångsbalken måtte vidtagas sådan ändring, att häktad person erhåller rätt att föra särskild talan över underdomstols under rättegången meddelade beslut, varigenom hans begäran om förordnande av rättegångsbiträde avslagits eller till rättegångsbiträde förordnats annan än part föreslagit.

Över den del av motionen, som avser det däri under D) gjorda yrkande, vilket icke av utskottet upptagits till behandling i detta sammanhang, kommer utskottet att framdeles avgiva särskilt utlåtande.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för lagförslagen och de i motionen under A)—C) gjorda yrkanden, får utskottet hänvisa till propositionen och motionen, i den mån ej redogörelse därför här nedan lämnas.

Utskottet.

Den föreliggande kungl. propositionen har närmast föranletts av riksdagens skrivelse den 27 februari 1917, nr 24, vari riksdagen anhöll, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета förslag till ändring i nu gällande lagstiftning angående rättegångsbiträde åt häktad, i syfte att den häktade måtte kunna erhålla nödigt biträde vid överrätt lika väl som vid underdomstol, att vid förordnande av rättegångsbiträde tillbörlig och skäligen hänsyn toges till den häktades förslag i avseende å personvalet, samt att till rättegångsbiträde förordnades rättsbildad advokat, då hinder därför icke mötte och statsverket icke därigenom oskäligt betungades. Efter berörda skrivelses avgivande har justitieombudsmannen, uppå vilkens framställning sistnämnda skrivelse avlåtits, i skrivelse

till Kungl. Maj:t den 31 december 1917 bland annat framhållit behovet av lagändring jämväl därutiinnan, att rättegångsbiträde åt häktad borde uttryckligen tillförsäkras ersättning ej blott för inställelse vid rätten utan även för direkta kostnader, som vore nödiga för ett ändamålsenligt och legitimt utförande av försvaret, ävensom för det besvär och arbete rättegångsbiträdet kunde hava haft utom rätta i och för försvarets beredande.

I avseende å de utav riksdagen och dess justitieombudsman uttalade önskemålen är främst att märka vad *förslaget till lag angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad* innehåller därom, att förordnande av rättegångsbiträde skall avse förberedande och utförande av den häktades talan samt omfatta jämväl behörighet att biträda vid hovrätt och hos högsta domstolen (1 §), att till rättegångsbiträde skall, där ej hinder därför möter eller statsverket därigenom oskäligen betungas, förordnas lämplig person, som avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov samt yrkesmässigt utövar advokatverksamhet (3 §), att om den häktade till biträde föreslagit person, som nyss sagts, avvikelse från förslaget ej bör ske, såframt ej särskilda skäl därtill äro (3 §), samt att ersättning till rättegångsbiträde skall efter rättens prövning utgå jämväl för nödvändiga utgifter och tidsspillan ävensom överhuvud taget även för det fall, att å häktningen icke följt handläggning av målet inför domstol (4 §).

De i Kungl. Maj:ts förslag härutinnan upptagna bestämmelserna finner utskottet välgrundade.

Nu nämnda lagförslag har emellertid icke inskränkt sig till sådana ändringar, som förordats i de av riksdagen och dess justitieombudsman gjorda framställningarna. Sålunda har förslaget, i den mån förhållandena så påkallat, bringats i överensstämmelse med det i Kungl. Maj:ts proposition, nr 118, innefattade förslaget till lag om fri rättegång, varöver utskottet samtidigt härmed avgiver särskilt utlåtande. Den viktigaste utan direkt stöd av särskild framställning från riksdagen föreslagna ändringen avser emellertid en utvidgning av rätten att erhålla biträde till att gälla alla, som hållas häktade såsom misstänkta för brott, och icke, såsom enligt gällande lag är fallet, blott dem, som häktats för brott, *vara straffarbete efter lag kan följa*; och får utskottet hänvisa till den av departementschefen (s. 8—12) lämnade redogörelsen för grunderna till Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

I nu angivna hänseende har i motionen hemställts, att området för ifrågavarande lagstiftning borde än ytterligare utsträckas, nämligen att **avse** även annan än för *brott* häktad person. Bestämmelse härom har

upptagits i det uti motionen förordade förslagets 6 §. Till stöd för detta sitt yrkande har motionären anført:

»De fall, då häktning kan äga rum av annan anledning än på grund av misstanke för brott, äro att återfinna i lagen angående lösdrivares behandling den 12 juni 1885, 2 § 4 mom. och 3 §. Den påföljd, som enligt nämnda stadgande kan av Kungl. Maj:ts befallningshavande ådömas en person, som förnummits vara lösdrivare, kan i vissa fall uppgå till så avsevärd frihetsförlust som tvångsarbete från och med en månad till och med tre år. Det måste vara ovedersägligt, att för en för lösdriveri häktad person behovet av hjälp för talans förberedande och utförande måste antagas vara ofta lika stort om ej större än beträffande den som häktats såsom misstänkt för brott. I sistnämnda fallet har dock domstolen själf en viss möjlighet att bereda den häktade den hjälp, varav han kan vara i behov, medan däremot den för lösdriveri häktade är underkastad förfarande av administrativ myndighet med dess mera summariska behandling och, såsom erfarenheten visat, mången gång långt drivna godtycklighet. Genom den vid föregående års riksdag antagna *lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar* har ifrågavarande spörsmål vunnit ökad aktualitet, enär det på många håll visat sig, att myndigheterna sett sig nödsakade att i än större utsträckning än förut varit fallet tillämpa lösdrivarelagens bestämmelser på kvinnor, som kunnat misstänkas skaffa sitt uppehälle genom prostitution. Det ligger i sakens natur, att man måste fordra, att vederbörande myndigheter härvid framgå med största takt och försiktighet, men även att samhället i dylika fall lämnar möjlighet till erhållande av den rättsliga hjälp, som erfordras för förebyggande av övergrepp och godtycke.»

Utskottet har icke haft något att erinra mot den av Kungl. Maj:t föreslagna utsträckningen av rätten att erhålla rättegångsbiträde. Jämväl den av motionären i förevarande avseende ifrågasatta utvidgningen finner utskottet beaktansvärd. Denna fråga är dock av den invecklade beskaffenhet, att den tarvar en grundligare utredning än utskottet är i tillfälle att åstadkomma. Utskottet är därför av den mening, att riksdagen bör, med godkännande av Kungl. Maj:ts förslag i denna del, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vilken omfattning rätten att erhålla biträde må utsträckas att avse även den, som blivit häktad på grund av bestämmelserna i lagen angående lösdrivares behandling den 12 juni 1885.

Jämväl i annat avseende har i motionen ifrågasatts viss utvidgning, nämligen i fråga om omfattningen av den hjälp, som bör tillkomma häktad. Sålunda har motionären framhållit nödvändigheten att

den häktade utöver biträdeshjälp lämnades all den hjälp i övrigt, varav han på grund av sin belägenhet såsom häktad vore i behov, samt förden skull yrkat, att möjlighet skulle beredas häktad att, där han angående uppgivna omständigheter ville höra någon som vittne eller upplysningsvis, få genom domstolens eller dess ordförandes föranstaltande och på statsverkets bekostnad uppgivna personer i vederbörlig ordning inkallade i målet. Bestämmelse härom har upptagits i det av motionären förordade lagförslaget 4 §. Till motivering härav anför motionären:

»Erfarenheten har visat, att ett oavvisligt behov härutinnan gjort sig gällande. Denna rätt för den häktade borde finnas, vare sig rättegångsbiträde åt honom förordnats eller icke, då ju ofta kan inträffa, att den häktade ej ansett sig behöva förordnande av biträde, men väl vill för utredning åberopa personer såsom vittnen eller att upplysningsvis höras. Att även för det fall, att rättegångsbiträde finnes förordnat, domstolen eller dess ordförande bör föranstalta om berörda inkallelser står i överensstämmelse med det i Kungl. Maj:ts proposition nr 118 vid innevarande års riksdag framlagda förslaget till lag om fri rättegång. Emot denna utvidgning av den rätt, som bör tillkomma häktad person, skulle kunna invändas, att den häktade, i den mån han är mindre bemedlad, skulle genom begäran om fri rättegång, enligt nyssnämnda förslag, komma i åtnjutande av förmånen av dylika inställelser genom domstolens eller dess ordförandes försorg. Samma erinran kan emellertid då med samma skäl göras beträffande rätten till erhållande av rättegångsbiträde, och är att märka, att samma anledning, som gör att man ej lämpligen bör göra häktad persons rätt till erhållande av biträde beroende av hans ekonomiska omständigheter, föreligger med hänsyn till omförmälda inkallelser. Rättsproceduren beträffande en häktad är även av den brådskande natur, att man ej kan göra en dylik viktig rättighet beroende av, huruvida erforderliga handlingar för bestyrkande av den häktades fattighetsgrad hinner anställas eller ej. Om gäldandet av ifrågavarande inkallelser samt desammas återbetalning böra givetvis vara tillämpliga samma bestämmelser som om kostnaden för rättegångsbiträdet.»

Enligt allmänna processregler åligger det åklagaren att i brottmål införskaffa all den utredning, som kan vara erforderlig för utletande av sanningen i målet. Uppgiver således den häktade, att han önskar, att viss person höres i målet, läser åklagaren icke underlåta att inkalla honom, därest hans hörande anses vara av någon betydelse. Ersättning till av åklagaren sålunda inkallad person förskjutes av statsverket enligt lag den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål. Skulle emellertid åklagaren eftersätta sin skyldighet i angivna

hänseende, är domstolen icke blott oförhindrad utan jämväl skyldig att genom föreläggande för åklagaren eller annorledes tillse, att erforderlig utredning blir införskaffad i målet. Något särskilt åläggande i lag för rätten eller dess ordförande att föranstalta om inkallande i målet av uppgivna personer erfordras således enligt utskottets förmenande icke. Att i förevarande lag stadga, att dylik inkallelse skall ske på statsverkets bekostnad, torde icke vara förenligt med denna lags syfte. Frågan härom synes böra avgöras enligt lagen om fri rättegång. Utskottet kan alltså icke tillstyrka bifall till motionen i denna del.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 12 § i lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av rättegångsbalken innefattar allenast den sakliga ändringen i förhållande till gällande rätt, att den punkt, vari stadgas skyldighet för Kungl. Maj:ts befallningshavande och tillsyningsman vid häkte att tillse, att häktad person, som i målet vill anföra besvär eller avgiva annan inlaga till högre rätt eller ock göra ansökan om nåd, därvid ej saknar nödigt biträde. Uteslutningen har av departementschefen motive-rats därmed, att genom den föreslagna utvidgningen av rätten att erhålla rättegångsbiträde stadgandet, i vad det avsåge biträde i rättegång, torde komma att sakna betydelse, och att det vore lämpligast att genom administrativa föreskrifter skapa garanti för att varje häktad verkligen erhöles kännedom om den honom beredda möjligheten att erhålla biträde. Och att bibehålla stadgandet, i vad det avsåge biträde vid upprättandet av nådeansökan, syntes departementschefen icke heller påkallat, då en föreskrift av motsvarande innehåll, om en sådan kunde anses behöfelig, lämpligen borde utfärdas i administrativ väg.

I motionen har hemställts, att nu gällande bestämmelse i förevarande avseende måtte bibehållas. Till stöd härför anför motionären: »Tillräckliga skäl för ett upphävande av nämnda bestämmelse torde likväl ej kunna anses föreligga, enär den däri meddelade föreskriften mycket väl fortfarande torde komma till tillämpning vid sidan av häktadelagens bestämmelser. I all synnerhet gäller detta om det fall, att rättegångsbiträde enligt häktadelagen av någon anledning ännu ej hunnit förordnas, men ett skyndsamt uppsättande och ingivande av besvärsskrift eller annan inlaga för bevarande av fatalier och dylikt är av nöden. Genom stadgandets bibehållande kan också många gånger, till besparing av kostnader för statsverket, förordnande av biträde enligt häktadelagen komma att onödiggöras.»

Då ifrågavarande bestämmelse icke står i strid med den nya lagstiftningen utan tvärtom kan åtminstone i visst avseende alltjämt komma

i tillämpning samt stadgandets borttagande lätteligen skulle kunna vålla missuppfattning, har utskottet ansett sig böra förorda bifall till motionen i denna del och således avstyrka detta lagförslags antagande.

Vad slutligen angår *förslaget till lag angående ändring av 80 och 81 §§ i lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes*, innebär det i sakligt avseende huvudsakligen vissa ändringar i anslutning till den föreslagna lagen om förordnande av rättegångsbiträde åt häktad, nämligen att rätten till biträde gäller, oberoende av det brott häktningen avsett, att till biträde i första hand skall förordnas rättsbildad advokat, att skälig hänsyn skall tagas till den tilltalades förslag i avseende å personvalet, samt att regleringen av hithörande frågor jämväl i övrigt, med vissa smärre av de särskilda förhållandena betingade avvikelser, följer de föreslagna allmänna stadgandena angående rättegångsbiträde åt häktad. Därjämte har på enahanda grunder, som anförts beträffande den ändrade innebörden av 12 § i 1901 års promulgationslag, utslutits det i 81 § i gällande lag innefattade stadgandet om åläggande för befälhavare, som har uppsikt över häkte, att öva tillsyn däröver, att person, som där hålles häktad och vill i målet anföra besvär eller avgiva inlägga till högre rätt eller ock göra ansökan om nåd, därvid ej må sakna nödigt biträde. För att ej förrycka paragrafnreringen har fjärde stycket i nuvarande 80 § utbrutits och i förslaget upptagits som 81 §.

På skäl, som anförts vid förut berörda förslag till ändring av 12 § i nyssnämnda promulgationslag, anser utskottet, att bestämmelsen i 81 § gällande lag bör bibehållas.

Utskottet övergår härefter till detaljbehandling av de framlagda lagförslagen.

Lagen angående förordnande av rättegångsbiträde.

1 §.

I gällande lag liksom i Kungl. Maj:ts förslag stadgas som förutsättning för den häktades rätt att erhålla biträde, att han säger sig ej själv kunna anskaffa biträde.

I motionen har yrkats, att denna bestämmelse måtte utgå, och att den häktades rätt att få biträde gjordes oberoende av, huruvida han på förhand lyckats vidtala någon person att biträda sig. Till stöd för detta sitt yrkande anför motionären:

Motion

»Uti gällande häktadelag finnes väl en liknande bestämmelse intagen,

men såsom denna hittills understundom tillämpats, har det inträffat, att, när någon efter avtal med den häktade inställt sig såsom biträde och den häktade begärt dennes förordnande därtill, domstolen vägrat dylikt förordnande under förmenande, att den häktade själv redan lyckats anskaffa biträde. För den häktade är dock oftast möjligt att själv anskaffa biträde, endast under förutsättning att denne bliver förordnad av rätten och därigenom erhåller garanti för att utfå ersättning för uppdragets fullgörande. En häktad person är också i en sådan situation, att han icke i detta avseende bör ställas sämre än den, som enligt lagen om fri rättegång är berättigad till advokathjälp. Enligt nämnda lag är nämligen rätten att erhålla biträde icke knuten vid möjligheten att icke själv kunna anskaffa biträdeshjälp.»

Utskottet. Även om domstolarna möjligen vid ifrågavarande lags första tillämpning gjort sig skyldiga till den av motionären påpekade missuppfattningen, lärer en sådan numera näppeligen komma någon domstol till last. Ett borttagande av nämnda bestämmelse skulle emellertid lätteligen kunna giva anledning till den uppfattningen, att därest häktad överhuvud taget ville hava biträde i rättegången, sådant biträde skulle förordnas av domstolen jämlikt denna lag. Vad slutligen beträffar jämförelsen med lagen om fri rättegång må erinras därom, att medan sistnämnda lag avser att tillgodose den mindre bemedlade partens rätt, nu förevarande lag har ett helt annat syfte, nämligen att bringa den häktade den hjälp, varav han såsom häktad är i behov, oberoende av hans ekonomiska omständigheter. Utskottet kan således icke tillstyrka bifall till motionen.

Motion. Vidare har i motionen yrkats, att i första stycket orden »för den tid häktningen varar» måtte såsom missvisande på den plats i paragrafen, de erhållit, överflyttas till andra stycket, samt att i tredje stycket orden »om den häktade äskar det» måtte utgå såsom en onödig upprepning av den redan i första stycket härutinnan uttalade allmänna förutsättningen för meddelande av dylikt förordnande.

Utskottet. I anledning av berörda erinringar har utskottet på det sätt låtit omredigera paragrafen, att i första stycket upptagits de grundläggande bestämmelserna såväl om förutsättningarna för meddelande av nu nämnt förordnande som om de befogenheter, ett dylikt förordnande innefattar, medan i andra stycket sammanförts reglerna om vilken myndighet skall meddela förordnandet. I samband därmed hava vidtagits vissa andra redaktionella jämkningar. Därvid har utskottet icke kunnat biträda det av motionären önskade utbytet av ordet »underrätt» i tredje stycket mot ordet »underdomstol». I motsats till uttrycket »allmän underrätt» lärer begreppet »underrätt» omfatta jämväl specialdomstolar.

I motionen har tillika hemställts, att i andra stycket orden »vid fullföljd av samma talan» måtte förtydligas i syfte att utesluta en icke avsedd tolkning, att om en häktad, som rannsakats och dömts vid flera domstolar, haft olika biträden vid de skilda domstolarna, vart och ett av dessa skulle biträda honom vid besvärs anförande beträffande »det särskilda utslag, vid vars meddelande biträdet lämnat hjälp».

Då det givetvis i regel bör bliva biträdet vid den sista domstolen, som i nu angivna fall skall lämna all den hjälp, som erfordras för överklagande av samtliga utslagen i ett samband, har utskottet föreslagit, att nyssnämnda ord utbytas mot orden »vid omedelbar fullföljd från nämnda domstol av samma talan».

Slutligen har i motionen hemställts, att fjärde stycket såsom mera anslutande sig till de bestämmelser, som upptagas i 3 § av Kungl. Maj:ts förslag, rätteligen borde dit överflyttas.

Då en dylik överflyttning icke lämpligen kan ske, därest stadgandet i 2 § kommer att bibehållas, såsom utskottet vid nämnda paragraf ämnar föreslå, synes motionen i denna del icke böra föranleda någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag. Däremot har utskottet, då den i förevarande stycke omförmälda prövning av den häktades begäran om nytt biträde lämpligen bör tillkomma jämväl Kungl. Maj:ts befallningshavande, i anslutning till av motionären gjord hemställan föreslagit, att ordet »rätten» i nämnda stycke utbytes mot orden »Kungl. Maj:ts befallningshavande eller rätten».

2 §.

I förevarande paragraf har upptagits ett stadgande, som innebär en nyhet i förhållande till gällande rätt, i det att där föreskrives, att, där domstolen med hänsyn till bristande förmåga hos den häktade att själv tillvarataga sina intressen, finner rättegångsbiträde för målets utredning erforderligt, domstolen skall vara befogad att, ändå att det ej påkallas av den häktade, förordna biträde.

I motionen har hemställts, att paragrafen måtte utgå ur förslaget. Till stöd för detta sitt yrkande har motionären anført:

»Även om bestämmelsen väl skulle kunna tänkas vara med fördel användbar på vissa enstaka undantagsfall, synes dock dess alltför vaga formulering kunna giva möjlighet till en alltför godtycklig tillämpning. Detta så mycket mera som samtidigt ej meddelats några bestämmelser angående bitrådets och den häktades ställning, som kunna giva biträdet befogenhet att även mot den häktades tillkännagivanden företaga för den häktade bindande processrättsliga handlingar. Det är nämligen att märka, att enligt gällande rättegångsordning förhållandet mellan rätte-

gångsbiträdet och parten är så reglerat, att biträdet ej kan företaga någon handling, vare sig beträffande utredning eller plädering, som ej uppbäres av partens direkta eller indirekta samtycke. Något egentligt behov av för det med stadgandet avsedda fallet torde i verkligheten ej håller hava gjort sig gällande. I domstolens skyldigheter måste givetvis ligga att lämna varje häktad underrättelse om den rätt till hjälp, han enligt ifrågasvarande lag är berättigad att komma i åtnjutande av. Det torde nog vara exempellöst, att en häktad, såvida han genom domstolen bliver på lämpligt sätt underkunnig om denna sin rätt och tillrådd att begära förordnande av biträde, skulle tillbakavisa ett dylikt tillbud, i all synnerhet med hänsyn till den frihet beträffande utseende av ombud, som det kungl. förslaget avser att lämna den häktade.»

Utskottet.

Då, på sätt departementschefen vid förevarande paragraf framhållit, det stundom kan vara för målets utredning önskvärt, att domstolen har tillfälle att förordna ett rättegångsbiträde, även utan att den häktade gjort framställning därom, kan utskottet icke förordna bifall till motionen i denna del. Motionärens farhåga för att bestämmelsen lätteligen skulle kunna leda till missbruk torde vara i ej ringa mån överdriven. Först och främst är nämligen att märka, att förordnande, varom nu är fråga, aldrig kan meddelas, då den häktade redan har biträde, vare sig detta förordnats på grund av stadgande i förevarande lag eller det anskaffats av den häktade på egen bekostnad. Vidare kan ett dylikt förordnande icke förekomma i andra fall, än då det betingas av bristande förmåga hos den häktade att själv tillvarataga sina intressen. Såsom departementschefen jämväl framhållit, torde bestämmelsen komma till praktisk användning särskilt i det fall, att underrätten finner den häktade på grund av förståndssvaghet eller eljest ur stånd att själv tillvarataga sina intressen. Vidare kan, på sätt motionären erinrat, biträdet icke utan den häktades tysta eller uttryckliga samtycke företaga någon för den häktade bindande processrättshandling. Därest nu dylikt förordnande skulle meddelas mer eller mindre mot den häktades vilja, vilket emellertid sällan torde bliva fallet, kommer biträdets verksamhet att inskränka sig till förebringande av vissa faktiska omständigheter i målet. Och något missbruk av uppdraget från biträdets sida för nu angivna sällsynta fall torde näppeligen vara att befara.

Motion.

I sammanhang med förslaget om uteslutandet av 2 § i Kungl. Maj:ts förslag har i motionen förordats, att i lagen i stället infördes ett uttryckligt stadgande, varigenom inskräpnes skyldigheten för ej blott domstol och annan myndighet, inför vilken häktad person inställts till rannsaking och förhör, utan även den myndighet, som förordnat om häktningen,

att lämna den häktade underrättelse om rätt till hjälp. Ett dylikt stadgande har ock intagits i motionärens lagförslag under 7 §.

Utskottet anser, att i den mån föreskrifter i angivna syfte kunna vara erforderliga, desamma lämpligen böra utfärdas i administrativ väg. Utskottet kan således ej heller i förevarande avseende tillstyrka bifall till motionen.

Utskottet.

3 §.

I förevarande paragraf har utskottet föreslagit vissa smärre redaktionella jämkningar, som icke torde erfordra särskild motivering.

4 §.

I motionen har yrkats, att i förevarande paragraf upptages en särskild erinran om att framställning om ersättning bör av biträdet göras, innan slutligt utslag meddelas i målet. Tillika har motionären ansett lämpligt, att i första punkten efter orden »utförande av den häktades talan» inskjutas orden »vid domstolen», på det att därigenom måtte uttryckligen angivas, att varje domstol för sig skall bestämma bitrådets arvode.

Motion.

Då det redan av gällande processrättsliga bestämmelser följer, att framställning om ersättning skall göras före meddelande av slutlig dom, och då det är uppenbart, att domstol ej kan meddela beslut om ersättning åt biträde i vidare mån än som avser bitrådets verksamhet vid nämnda domstol, har utskottet ansett motionen i denna del icke böra föranleda någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet.

5 §.

Den i motionen föreslagna omredigeringen av förevarande paragraf är betingad av motionärens förslag om häktads rätt till hjälp med vittnesinkallelser. Då, på sätt redan anförts, utskottet lämnat berörda förslag i denna del utan avseende, påkallas icke heller någon ändring i denna paragraf.

6 §.

Motionären har föreslagit en omredigering av denna paragraf, på det att av densamma måtte mera tydligt framgå, att paragrafen endast innehåller en erinran om att angående biträde åt häktad vid krigsdomstol gälla särskilda bestämmelser.

Motion.

Då paragrafen, som överensstämmer till alla delar med 5 § av gällande lag, icke hittills, såvitt utskottet har sig bekant, givit anledning till missuppfattning, har utskottet funnit motionen i denna del icke böra föranleda någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet.

Lagen angående ändring av 80 och 81 §§ i lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Den av utskottet enligt vad ovan anförts intagna ståndpunkten, att stadgandet i 81 § gällande lag bör bibehållas, påkallar den ändringen dels i förslaget rubrik och ingress, att orden »och 81 §» utgå, dels att det till en särskild paragraf, 81 § i förslaget, utbrutna fjärde stycket i 80 § i gällande lag återföres till dess tidigare plats i sistnämnda paragraf.

Av utskottet i övrigt föreslagna jämkningar i förevarande lagförslag sammanhänga med de ändringar, som av utskottet föreslagits i lagen om förordnande av rättegångsbiträde åt häktad och torde icke kräva någon särskild motivering.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

1) att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, må i anledning av sagda proposition och den i ämnet väckta motionen för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1:o L a g

angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad.

Med upphävande av lagen den 14 september 1906 angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad förordnas som följer:

1 §.

Äskar någon, som hålles häktad såsom misstänkt för brott, hjälp vid sin talans förberedande och utförande och säger han sig ej själv kunna anskaffa biträde, skall biträde åt honom förordnas för den tid häktningen varar.

Förordnande, som här avses, meddelas utom i fall, varom i tredje stycket

1 §.

Äskar någon, som hålles häktad såsom misstänkt för brott, hjälp vid sin talans förberedande och utförande och säger han sig ej själv kunna anskaffa biträde, skall biträde åt honom förordnas. Förordnande, som här avses, innefattar bemyndigande att, så länge den tilltalade hålles häktad, biträda honom

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Kungl. Maj:ts förslag.)

sägs, av Kungl. Maj:ts befullningshavande och innefattar bemyndigande att biträda den häktade i fråga om talan vid domstol, som i förordnandet angives ävensom vid fullföljd av samma talan.

Har i mål, som förekommer till handläggning vid underrätt, biträde åt häktad ej förordnats eller har förordnat biträde icke tillstådeskommit, skall förordnande, som ovan sägs, meddelas av rätten, om den häktade åskar det. Ej må den omständigheten, att biträde ej kan av rätten anskaffas, utgöra hinder mot målets handläggning. Innan biträde hörts, må dock icke, mot den häktades bestridande, slutligt utslag meddelas.

Vill den häktade ej sasom biträde använda den, som därtill förordnats, äger han ej påkalla förordnande för annan person, där ej rätten finner honom hava giltig anledning att icke åtnöjas med den förordnade.

2 §.

Är ej för den häktade biträde tillstådes, då mål, som avses i denna lag, förekommer till handläggning vid underrätt, men finner rätten med hänsyn till bristande förmåga hos den häktade att själv tillvarataga sina intressen biträde erforderligt för målets utredning, äge rätten, ändå att det ej påkallas av den häktade, förordna biträde. Salunda förordnat biträde må icke avvisas av den häktade, med mindre han själv anskaffar annat biträde, som av rätten godkännes.

3 §.

Till biträde skall förordnas lämplig person, som avlagt för utövande av domareämbete föreskrivna kunskapsprov samt yrkesmässigt utövar advokatverk-

i fråga om talan vid domstol, som i förordnandet angives, ävensom vid omedelbar fullföljd från nämnda domstol av samma talan.

Förordnande av biträde meddelas av Kungl. Maj:ts befullningshavande. Finnes vid målets handläggning inför underrätt, att biträde ej förordnats, eller har förordnat biträde ej tillstådeskommit, meddelas dock sådant förordnande av rätten. Ej må den omständigheten, att biträde ej kan av rätten anskaffas, utgöra hinder mot målets handläggning. Innan biträde hörts, må dock icke, mot den häktades bestridande, slutligt utslag meddelas.

Vill den häktade ej sasom biträde använda den, som därtill förordnats, äger han ej påkalla förordnande för annan person, där ej Kungl. Maj:ts befullningshavande eller rätten finner honom hava giltig anledning att icke åtnöjas med den förordnade.

2 §.

Är vid handläggning inför underrätt av mål, däri någon hålles häktad såsom misstänkt för brott, biträde för den häktade ej tillstådes, men finner rätten med hänsyn till bristande förmåga hos den häktade att själv tillvarataga sina intressen biträde erforderligt för målets utredning, äge rätten, ändå att det ej påkallas av den häktade, förordna biträde. Salunda förordnat biträde må icke avvisas av den häktade, med mindre han själv anskaffar annat biträde, som av rätten godkännes.

3 §.

Till biträde skall förordnas lämplig person, som avlagt för utövande av domareämbete föreskrivna kunskapsprov samt yrkesmässigt utövar advokatverk-

(Kungl. Maj:ts förslag).

(Utskottets förslag.)

samhet. Biträdet må vid förordnandet berättigas att i sitt ställe sätta annan, som enligt vad nu är sagt må förordnas till biträde åt häktad.

Möter hinder att till biträde förordna person, som i första stycket avses, eller skulle genom förordnandet statsverket oskäligen betungas, må till biträde förordnas annan, som är lämpad att på ett tillfredsställande sätt biträda den häktade

Har den häktade till biträde föreslagit person, som i första stycket avses, bör avvikelse från förslaget ej ske, såframt ej särskilda skäl därtill äro.

samhet. Biträdet må vid förordnandet berättigas att i sitt ställe sätta annan, som enligt vad nu är sagt må förordnas till biträde åt häktad.

Möter hinder att till biträde förordna person, som i första stycket avses, eller skulle genom förordnande av sådan person statsverket oskäligen betungas, må till biträde förordnas annan, som prövas lämplig att biträda den häktade.

Har den häktade till biträde föreslagit person, som i första stycket avses, bör avvikelse från förslaget ej ske, såframt ej särskilda skäl därtill äro.

4 §.

Biträde, som förordnats enligt denna lag, åtnjute av allmänna medel efter rättens prövning skäligt arvode för det arbete han nedlagt å förberedande och utförande av den häktades talan, så ock ersättning för nödvändiga utgifter och tidsspillan. Har å häktningen icke följt handläggning inför domstol, bestämme Kungl. Maj:ts befallningshavande det belopp, som må tillkomma biträdet. Ej må biträdet av den häktade förbehålla sig ytterligare ersättning; har sådant förbehåll skett, vare det utan verkan.

Beslut om ersättning till biträde gånge i verkställighet ändå att det ej vunnit laga kraft. Skriftligt besked om beslutet skall utan avgift tillhandahållas biträdet.

5 §.

I slutliga utslaget pröve rätten, huruvida den biträdet tillerkända ersättningen skall återgäldas till statsverket av allmän åklagare eller av enskild part. Ej må åklagare eller målsägande därtill förpliktas i annat fall, än då han enligt lag är pliktig gälda den tilltalades rättegångskostnad, ej heller denne, där han ej varder till ansvar i målet dömd.

Har tilltalad, som dömts till ansvar i målet, däri åtnjutit fri rättegång, må han i slutliga utslaget förpliktas gottgöra statsverket ersättning till biträde allenast om han förklarats förlustig sagda förmån; efter rättegångens avslutande kan återbetalningsskyldighet åläggas honom enligt reglerna i 13 § av lagen om fri rättegång.

6 §.

Hålles någon häktad såsom misstänkt för brott, som hör under krigsdomstols behandling, gälle angående biträde åt den häktade vad i lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes finnes stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2:o) Lag

angående ändrad lydelse av 12 § i lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 12 § i lagen den 14 juni 1901 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om ändring i vissa delar av rättegångsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

I stället för de delar av 29, 38 och 39 punkterna i ovan återopade förklaring den 23 mars 1807, vilka ej enligt föregående stadganden i denna lag äro att anse såsom upphävida, förordnas:

Ingiver häktad till Konungens befallningshavande eller tillsyningsman vid häkte besvär eller annan inlaga till högre rätt eller ock ansökan om nåd, varde den ofördröjligen insänd till den myndighet, som har att därmed taga befattning.

Varde besvär av häktad ingivna till Konungens befallningshavande eller tillsyningsman vid häkte, skall å besvärsskriften tecknas bevis om tiden för dess ingivande. Då utslag, beslut eller besvärsskrift delgives häktad, varde handlingen försedd med bevis om tiden för delgivandet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3:o Lag

angående ändring av 80 och 81 §§ i lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Härigenom förordnas, att 80 och 81 §§ i lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes skola erhålla följande ändrade lydelse:

80 §.

Äskar någon, som hålles häktad såsom misstänkt för brott, tillhörande krigsdomstols behandling, eller som, utan att vara häktad, vid sådan domstol tilltalas för brott, varå straffarbete eller förlust av ämbete eller tjänst efter lag kan följa, hjälp vid sin talans förberedande och utförande, och säger han sig ej själv kunna anskaffa biträde, skall biträde förordnas åt honom för den tid, han hålles häktad eller är för sådant brott tilltalad, som ovan sagts. Förordnande, som här avses, meddelas av Konungens befallningshavande i den ort, där rätten skall sammanträda, och innefattar bemyndigande att biträda den häktade i fråga om talan vid domstol, som i förordnandet angives, ävensom vid fullföljd av samma talan. Är fältskyddsdomstol i målet, må dock, när målet ej handlägges inför nämnda rätt, förordnande av biträde meddelas jämväl av rättens civila ledamot.

Vad lagen angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad stadgar i 1 § tredje och fjärde styckena samt i 2, 3, 4 och 5 §§ skall äga motsvarande tillämpning i fråga om rättegångsbiträde vid krigsdomstol, dock att vid fältskydds-

2:o Lag

angående ändring av 80 § i lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Härigenom förordnas, att 80 § i lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes skall erhålla följande ändrade lydelse:

80 §.

Äskar någon, som hålles häktad såsom misstänkt för brott, tillhörande krigsdomstols behandling, eller som, utan att vara häktad, vid sådan domstol tilltalas för brott, varå straffarbete eller förlust av ämbete eller tjänst efter lag kan följa, hjälp vid sin talans förberedande och utförande, och säger han sig ej själv kunna anskaffa biträde, skall biträde förordnas åt honom för den tid, han hålles häktad eller är för sådant brott tilltalad, som ovan sagts. Förordnande, som här avses, meddelas av Konungens befallningshavande i den ort, där rätten skall sammanträda, och innefattar bemyndigande att biträda den häktade i fråga om talan vid domstol som i förordnandet angives, ävensom vid omedelbar fullföljd från nämnda domstol av samma talan. Är fältskyddsdomstol i målet, må dock, när målet ej handlägges inför nämnda rätt, förordnande av biträde meddelas jämväl av rättens civila ledamot.

Vad lagen angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad stadgar i 1 § 4—7 punkterna samt i 2, 3, 4 och 5 §§ skall äga motsvarande tillämpning i fråga om rättegångsbiträde vid krigsdomstol, dock att vid fältskyddsdomstol den

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

rätt den omständigheten, att biträde ej kunnat i visst mål höras, icke må utgöra hinder för målets avgörande.

omständigheten, att biträde ej kunnat i visst mål höras, icke må utgöra hinder för målets avgörande.

Därest²⁾ den, som är i tjänstgöring vid krigsmakten, vill å tid, då målet icke handlägges inför underdomstolen, begära, att biträde åt honom förordnas efter vad i första stycket sägs, äge han göra anmälan därom hos sin befälhavare, som har att hos vederbörande göra framställning om biträdets förordnande.

Angående biträde vid ståndrätt stadgas i 86 §.

Angående biträde vid ståndrätt stadgas i 86 §.

81 §.¹⁾

Därest den, som är i tjänstgöring vid krigsmakten, vill å tid då målet icke handlägges inför underdomstolen begära, att biträde åt honom förordnas efter vad i 80 § första stycket sägs, äge han göra anmälan därom hos sin befälhavare, som har att hos vederbörande göra framställning om biträdets förordnande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

2) att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida och i vilken omfattning rätten att erhålla biträde må utsträckas att avse även den, som blivit häktad på grund av bestämmelserna i lagen angående lösdriivares behandling den 12 juni 1885 samt för riksdagen framlägga det förslag, som av detta övervägande kan föranledas; samt

¹⁾ Se näst sista stycket i 80 § i utskottets förslag.

²⁾ Se 81 § i Kungl. Maj:ts förslag.

3) att den i ämnet väckta motionen, i den mån den icke kan anses besvarad genom vad utskottet ovan hemställt, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 maj 1919.

På första lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Reservationer:

1) av herrar *Gezelius*, *Rogberg* och greve *Spens*, som anført:

I anslutning till vår vid utskottets utlåtande nr 27 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fri rättegång avgivna reservationen hava vi hemställt, att 3 § i förevarande förslag till lag angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad måtte erhålla följande lydelse:

3 §.

Till biträde skall förordnas lämplig person, och skall därvid nödig hänsyn tagas till partens förslag.¹ Biträdet må vid förordnandet berättigas att sätta annan lämplig person i sitt ställe.

2) av herr *Hederstierna*, som anført:

I anslutning till den reservation, jag avgivit vid utskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fri rättegång m. m., får jag hemställa, att 5 § i lagen angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad må erhålla följande lydelse:

¹ Kursiveringen i paragraferna angiver de avvikelser från utskottets förslag, som reservationerna innebära.

5 §.

I slutliga utslaget pröve rätten, huruvida den biträdet tillerkända ersättningen skall återgäldas till statsverket av allmän åklagare eller av enskild part. Ej må åklagare eller målsägande därtill förpliktas i annat fall, än då han enligt lag är pliktig gälda den tilltalades rättegångskostnad, ej heller denne, där han ej varder till ansvar i målet dömd.

Har tilltalad, som dömts till ansvar i målet, däri åtnjutit fri rättegång, må rätten i slutliga utslaget *uppå yrkande av Kungl. Maj:ts befallningshavande pröva, huruvida parten må på grund av förhållanden, som inträtt efter beviljandet utav förmånen av fri rättegång eller därvid ej varit kända, förplikta gottgöra statsverket ersättning till biträde; efter rättegångens avslutande kan återbetalningsskyldighet åläggas honom enligt reglerna i 13 § av lagen om fri rättegång.*

3) av herrar *Lindqvist* i Kosta och *Lindley*.
